

**КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО,
КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО,
КРИМІНОЛОГІЯ**

Федишин І.М.

ад'юнкт,

Львівський державний університет внутрішніх справ

**ПОГРОЗА ЯК КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ
ПРОТИ ДЕРЖАВНОГО ДІЯЧА:
ОБ'ЄКТИВНА СТОРОНА ЗЛОЧИНУ
ПЕРЕДБАЧЕНОГО Ч. 1 СТ. 346 КК УКРАЇНИ**

В сучасному громадському суспільстві, а особливо в умовах воєнного стану, гостро постає питання захисту діяльності українських державних діячів, оскільки важливо, щоб всі рішення та дії вчинялись відповідно до Законів України та виключно в інтересах українського народу. Злочини проти державного діяча істотно підривають суспільні відносини, які забезпечують нормальне функціонування органів державної влади. Одним із таких кримінальних правопорушень у відповідності із Кримінальним кодексом України є погроза вбивством, заподіянням шкоди здоров'ю, знищенням або пошкодженням майна, а також викраденням або позбавленням волі щодо державних діячів, а саме: Президента України, Голови Верховної Ради України, народного депутата України, Прем'єр-міністра України, члена Кабінету Міністрів України, Голови чи члена Вищої ради правосуддя, Голови чи члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Голови чи судді Конституційного Суду України або Верховного Суду чи вищих спеціалізованих судів, Генерального прокурора, Директора Національного антикорупційного бюро України, Директора Бюро економічної безпеки України, Директора Державного бюро розслідувань, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини,

Голови або іншого члена Рахункової палати, Голови Національного банку України, керівника політичної партії України, а також щодо їх близьких родичів, вчинена у зв'язку з їх державною чи громадською діяльністю – ч. 1 ст. 346 КК України. У зв'язку із цим, пропоную детальніше з'ясувати від яких суспільно-небезпечних діянь захищає державних діячів кримінально-правове законодавство України в ч. 1 ст. 346 КК України.

Важливість цього насамперед в тому, що розкриття ознак об'єктивної сторони дає змогу з'ясувати наявність складу кримінального правопорушення в діянні, належно його кваліфікувати, а також розмежувати його від інших кримінальних правопорушень. Об'єктивна сторона складу кримінального правопорушення вченими узагальнено розглядається як процес суспільно-небезпечного і протиправного посягання на охоронювані законом інтереси, що розглядається з його зовнішньої сторони, з точки зору послідовного розвитку тих подій і явищ, які починаються зі злочинної дії (бездіяльності) суб'єкта та закінчуються настанням злочинного результату [8, с. 163]. У теорії кримінального права виокремлюють обов'язкові та факультативні ознаки об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення. Теоретики зазначають, що обов'язкові ознаки об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення впливають на наявність суспільної небезпеки, їх ураховують під час кваліфікації посягання. Водночас, факультативні ознаки об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення та обставини, які знаходяться за межами його індивідуалізації кримінальної відповідальності [1, с. 56].

Ч. 1 ст. 346 КК України є злочином із формальним складом, це дає нам розуміння, що для наявності об'єктивної сторони закон вимагає встановлення лише діяння (дії або бездіяльності), а наслідки хоча і можуть іноді наставати, але перебувають за межами складу злочину. Суспільно-небезпечне діяння складу злочину передбаченого ч. 1 ст. 346 КК України полягає в погрозі: 1) вбивством; 2) заподіянням шкоди здоров'ю; 3) знищенням або пошкодженням майна; 3) викраденням; 4) позбавленням волі. Отже, насамперед

важливо з'ясувати поняття та ознаки погрози з точки зору кримінально-правової науки. Звісно, у науці наполегливо звучать позиції про необхідність роз'яснення законодавцем змісту терміну «погроза», однак на даний час такого затвердженого визначення немає. Звернемось до теоретиків. В.С. Батиргареева описує погрозу як «психічний вплив злочинця на волю і свідомість потерпілого без фактичного застосування фізичного насильства» [2, с. 129]. Відрізняється розуміння «погроза», представленим І.Я. Фойницьким, адже під погрозою він розуміє умисне «залякування» людини спричиненням їй якогось-небудь протизаконного зла. Сутність погрози, за думкою автора, полягає у впливі на психічну сторону того, кому погрожують, у збуджуванні в ньому страху і в примусі його до якоїсь дії або бездіяльності [11, с. 30]. Погроза може бути засобом вчинення якогось-небудь іншого злочинного діяння (наприклад, ст. 386 КК України) або створює самостійне злочинне діяння проти особистої свободи – як у випадку із ч. 1 ст. 346 КК України. М.К. Дімітров справедливо підкреслює, що семантично погрозу у кримінально-правовому розумінні слід розуміти виключно як обіцянку заподіяти яке-небудь зло, неприємність (залякування). При цьому можна окреслити принаймні три сутнісні ознаки, які впливають із такого аналізу. По-перше, погроза – це обіцянка, а слідом, завжди активна поведінка (дія). По-друге, це обіцянка вчинити не будь-які діяння (позитивні чи негативні), а саме заподіяти зло, яке є таким об'єктивно, а не суб'єктивно. По-третє, залякування є сутністю погрози. Тобто це та первинна мета, яка, втім, може бути і проміжною для досягнення інших цілей. Тобто залякування може бути не самоціллю особи, а лише засобом досягнення іншої мети. Однак, це не змінює суб'єктивної (вольової) сутності погрози [3, с. 126].

Суспільно-небезпечне діяння – погроза, як передавання інформації суб'єкта про свої наміри вчинити певні дії, можлива тільки вчиненням активних дій. Для того щоб передати інформацію адресату, особа повинна вчинити активні дії, а саме усно, письмово чи поведінково виразити погрозу. Така позиція висловлена у працях багатьох вітчизняних та зарубіжних учених. Вбачається неможливим передати

зміст погрози шляхом бездіяльності (пасивної поведінки) [6, с. 129]. У відповідності з поглядом Н.М. Ярмиш, бездіяльність не може виступати носієм причини будь-якої події за умови, що вона не служить енергетичним поштовхом до розвитку якогось процесу, не здатна вивести певну систему із стану динамічної рівноваги [12, с. 25]. У разі погрози бездіяльність не здатна «вивести систему з рівноваги», а точніше – не здатна передати інформацію про наміри суб'єкта, а тому не здатна вплинути на психічну недоторканість особи [6, с. 129].

У той час українським кримінальним законом такої ознаці як форма погрози (усна, письмова чи інша) не надається особливого значення. Тобто погроза, як об'єктивна сторона складу злочину передбаченого ч. 1 ст. 346 КК України, письмова, так само, як і інша за формою розцінюються однаково. Однак, кримінальному законодавству Ізраїлю, наприклад, криміналізована лише письмова погроза, а за КК Франції кримінально-карними визнаються тільки ті погрози, які матеріалізовані текстом, у вигляді зображення або будь-яким іншим предметом. У той час за кримінальним законом Бельгії письмова погроза карається більш суворо ніж погроза виражена іншим способом [9, с. 210].

Водночас, зазначимо, що така ознака погрози як реальність не закріплена законодавцем у ч. 1 ст. 346 КК України як обов'язкова (на противагу положенням ст. 129 КК України). Нагадаємо, що реальність погрози означає її сприйняття як такої, що може бути здійснена, і вона пов'язана не з намірами суб'єкта, а із сприйняттям характеру погрози потерпілим [4, с. 494].

Висновуємо, що погроза проти державного діяча є кримінальним правопорушенням, за яке передбачена кримінально-правова відповідальність, оскільки за її допомогою можливий вплив на поведінку особи, що її сприймає, та здійснюється негативний вплив на психічну недоторканість особи [10, с. 146]. А це тягне за собою потенційне посягання на інтереси громадян та держави загалом, якщо зрештою суб'єкт досягне своєї злочинної мети. Звісно, повторимось, що зміст погрози як кримінально-правової категорії не визначений законодавчо, це є підґрунтям для подальших досліджень та вдосконалень.

Список використаних джерел:

1. Безгинський Б.Г. Об'єктивна сторона складу кримінального правопорушення незаконного збагачення / Б.Г. Безгинський // Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. – 2021. – № 1. – С. 55–61.
2. Бульба І.В. Питання кримінальної відповідальності за погрозу вбивством / І.В. Бульба // Вісник Кримінологічної асоціації України. – 2014. – № 8. – С. 126–136.
3. Дімітров М.К. Кримінально-правове поняття погрози: семантичний аналіз / М.К. Дімітров // Міжнародна юридичної науково-практичної конференції «Актуальна юриспруденція», тези наукових доповідей. – К.: Центр учбової літератури, 2018. – С. 125–128.
4. Дімітров М.К. Реальність як ознака погрози / М.К. Дімітров // Молодий вчений. – 2018. – № 12 (64). – С. 494–497.
5. Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
6. Куций Р.В. Ознаки зовнішнього прояву погрози як способу вчинення злочину / Р.В. Куций // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. Юриспруденція. – 2014. – № 12. – Т. 2. – С. 129–131.
7. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. – 11-те вид., переробл. та допов. – Київ : ВД «Дакор», 2019. – 1384 с.
8. Матвійчук В.К. Об'єктивна сторона складу злочину: її складові та зміст / В.К. Матвійчук // Держава та регіони. Серія: Право. – 2013. – № 1 (39). – С. 163–168.
9. Самощенко І.В. Відповідальність за погрозу, передбачену як окреме кримінальне правопорушення за КК України та зарубіжних країн / І.В. Самощенко // Юридичний науковий електронний журнал. – 2021. – № 9. – С. 209–212.
10. Собко Г.М. Погроза як форма психічного впливу / Г.М. Собко // Суспільство і право. – 2019. – № 5 ч. 2. – С. 141–146.
11. Храмцов О.М. Погроза у кримінальному праві України (питання теорії і практики) / О.М. Храмцов // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. – 2007. – № 39. – С. 29–37.
12. Ярмиш Н.М. Теоретичні проблеми причинно-наслідкового зв'язку в кримінальному праві (філософсько-правовий аналіз) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора юрид. наук: спец. 12.00.08 / Н.М. Ярмиш. – Харків, 2003. – 37 с.